

و غربی بویژه ایران می‌باشد.

پروفسور بیلی علاوه بر حدود سیصد مقاله که در زمینه‌های گوناگون شرقشناسی نوشته کتابهای زیر را نیز به چاپ سپرده است:

Zoroastrian Problems in the ninth century books, 1943. New ed. 1971.

Khotanese Texts I-VI, 1945-67.

Saka Documents, Portfolios I-VI, 1960-67, text volume. 1968.

Dictionary of Khotan Saka, 1979.

خدمت استاد ماهیار نوایی در گردآوری و عرضه يك جای این نوشته‌های ارزنده و دور از دسترس، برای پژوهشگران و ایران شناسان بسیار ارزشمند و مفید است امیدواریم که ایشان دنباله کار را ادامه دهند و بقیه این پژوهشهای دقیق و علمی ر به جامعه ایران شناسان پیشکش دارند. ناشر این دو کتاب انتشارات فروزنگه است که در شیراز فعالیت داشت.

دکتر محمود طاووسی

ترجمه رباعیات خیام به ژاپونی

کورویاناکی استاد زبان فارسی در دانشگاه توکیو و مترجم آثار فردوسی، سعدی، نظامی، حافظ و مؤلف چند کتاب در تاریخ ادبیات و فرهنگ ایران اخیراً ترجمه رباعیات خیام را با خط فارسی و ترجمه ژاپونی و آوانویسی رباعیها به خط لاتینی در ژاپون منتشر کرده است. برای نمودن زحمات ستایش انگیز او عکس يك صفحه آن را به چاپ می‌رسانیم.

(61)

از رنج کشیدن آدمی حر گردد

قفره چو کشد حبس سداف در گردد

گر ماں نماند سر بهماناد بجای

پیمانہ چو شد تہی دگر پر گردد

az ranj kashidan ādamī horr gardad

qatre cho kashad habse sadaf dorr gardad

gar māñ na-nānd sar be-mānād bejāy

peimāne cho shod tohī degar por gardad

(62)

苦勞してこそ人は自由になる

雨粒は貝に捲かれて真珠になる

富は失くなくなるとも 頭が残ろう

酒杯は空になれば また満ちよう

i horr (自由な)

ii gardidan (...になる) 語根 gard

iii 雨粒は…中世ではこのように信じられていた

iv be-mānād mānād の願望形

چاپ تازه شاهنامه

جلال خالقی مطلق که سالهاست برسر شاهنامه کار می‌کند (و خوانندگان با مقالات او آشنا شده‌اند) چندی است که براساس نسخه‌های معتبر شاهنامه به تنظیم و تصحیح شاهنامه پرداخته و آن را برای چاپ آماده کرده است.

توفیق دوست خود را در این کار بزرگ خواستاریم و يك صفحه از آن را که از نمونه برداری چاپی به دست ما رسیده است به چاپ می‌رسانیم تا بشارتی باشد دوستداران را.

گفتار اندر ستایش خرد^۱

کنون^۱ ای خردمند ارج^۲ خرد
 خرد بهتر^۳ از هر چه ایزدت داد^۴
 خرد رهنمای و خرد دلگشای^۵
 ازو شادمانی و زویت غمیست^۶
 ۲۰ خرد تیره و مرد روشن روان
 چه گفت آن سخنگوی مرد از خرد^۷
 کسی کو خرد را ندارد به^۸ پیش
 هشیوار دیوانه خواند ورا^۹
 ازویی^{۱۰} بهر دو سرای ارجمند
 ۲۵ خرد چشم جان ست چون^{۱۱} بنگری
 نخست آفرینش^{۱۲} خرد را شناس
 سه پاس^{۱۳} تو چشم^{۱۴} است و گوش^{۱۵} و زبان
 خرد را و جان را که داند^{۱۶} ستود
 حکیمان^{۱۷} چو^{۱۸} کس نیست گفتن چه سود
 بدین^{۱۹} جایگه گفتن اندر خورد
 ستایش خرد را به از^{۲۰} راه داد
 خرد دست گیرد بهر دو سرای
 و زویت^{۲۱} فزونی و هم زو کمیست^{۲۲}
 نباشد همی شادمان یکزمان^{۲۳}
 که دانسا ز گفتار^{۲۴} او^{۲۵} برخورد:^{۲۶}
 دلش گردد از کردهی خویش ریش
 همان خویش بیگانه داند^{۲۷} ورا^{۲۸}
 گسسته خرد^{۲۹} پای دارد به بند
 که^{۳۰} بی چشم^{۳۱} شادان جهان نسپری
 نگهبان جان ست و آن^{۳۲} سه پاس^{۳۳}
 کزین سه بود^{۳۴} نیک و بد^{۳۵} بی گمان
 و گر من ستایم که یارد شنود^{۳۶}
 ازین پس بگو کافرینش چه بود^{۳۷}

کنون ای خردمند ارج خرد
 خرد بهتر از هر چه ایزدت داد
 خرد رهنمای و خرد دلگشای
 ازو شادمانی و زویت غمیست
 ۲۰ خرد تیره و مرد روشن روان
 چه گفت آن سخنگوی مرد از خرد
 کسی کو خرد را ندارد به پیش
 هشیوار دیوانه خواند ورا
 ازویی بهر دو سرای ارجمند
 ۲۵ خرد چشم جان ست چون بنگری
 نخست آفرینش خرد را شناس
 سه پاس تو چشم است و گوش و زبان
 خرد را و جان را که داند ستود
 حکیمان چو کس نیست گفتن چه سود

۱- ف: گفتار اندر شناختن خرد و صفت خردمندان و ستایش ایشان؛ ق: در ستایش خرد؛ پ: اندر ستایش خرد؛ متن= هشت دستنویس دیگر ۲- مرده؛ ل، س، لن، ق، آ، لی، پ، و، ب: وصف؛ ل: فضل و؛ متن= ق، آ (و نیز س) ۳- س، پ: بدان؛ ق: برین؛ متن= نه دستنویس در ف این بیت پس از بیت ۱۲ آمده است؛ س- پ، آ، ل، ب: پس از این بیت افزوده اند.
 کنون (پ: بسین) تا چه داری بیار از خرد که گوش ستاینده (ق: سراینده؛ ل: شتابنده) زور بخورد در آ این بیت پیش از بیت ۱۶ و چنین آمده است:

بیا تا چه داری کنون از خرد که گوش از سرانیدنش برخورد
 ف، ل، و این بیت را ندارند، ولی در ل آنرا در کناره افزوده اند ۱۴- آ: برتر ۵- ل، لن: ایزد بداد؛ متن= ده دستنویس دیگر ۶- ل، ل: خرد بود
 ق این بیت را ندارند، ولی آنرا در کناره افزوده اند ۷- ل: دین گشای ۸- ف، ق، لی، آ: زور میدهد؛ ب، و، ل: زویت غم است؛ متن= ل، لن، ق، آ، ب ۹- لی، و، ل: ازویت ۱۰- ل، ل، لن، ق، آ، لی: زویت کمیست؛ پ، و: زویت که است؛ آ: ازو هم فزونی و هم کمیست نادرست است؛ ب: وزو هم فزونی وزو هم کمیست؛ متن= ف، س، ق، ل ۱۱- آ: این بیت را ندارند در ق، و این بیت با بیت بسین پس شده است ۱۲- ل، س، پ- ب: خردمند مرد خرد؛ لن، ق، آ، لی: هر چند مرد خرد؛ متن= ف، ق ۱۳- ق: کردار ۱۴- آ: خود ۱۵- ل: گوش ستاینده زور بخورد؛ در ف این بیت پس از بیت ۱۵ آمده است؛ در ق، و این بیت با بیت پیشین پس و پیش شده است ۱۶- ل، س، لن، ق: زه؛ متن= ل، لی، و، ف، ق، آ، ل، ب: این بیت را ندارند، ولی در ق آنرا در کناره افزوده اند ۱۷- ل: خوانده؛ متن= یازده دستنویس دیگر ۱۸- ل: شد ازوی؛ آ: چو گشتی؛ ل: که ازوی؛ متن= نه دستنویس دیگر ۱۹- ل، س، لن، ق، آ، ب: توه؛ متن= ف، ق، ل ۲۰- ل: چشم ۲۱- آ: ستیاس آ لن: گر؛ ق: اگر؛ متن= ده دستنویس دیگر ۲۲- ل، س، لن، ق، آ، ب: توه؛ متن= ف، ق، ل ۲۳- ل: چشم ۲۴- آ: ستیاس آ ۲۵- پ: آن را ۲۶- ل، س، لن، ق، آ، ب: ستیاس؛ متن= ف، ق این بیت را ندارند، ولی آنرا در کناره افزوده اند ۲۷- ل، و، ل: ستیاس؛ این بیت را ندارند؛ متن= ف ۲۸- ل: جان؛ س، ق، و، ل: گوش؛ متن= ف، لن ۲۹- ل، س، ق، ق، آ، پ، و، ل: چشم؛ لی: جان؛ ف، لن ۳۰- ل، و، ل: رسد؛ متن= ف ۳۱- لن، ق: بیش و که؛ متن= هشت دستنویس دیگر ۳۲- ل، س، لن، ق، و، آ، ب: یازده ف، ق، ل ۳۳- ف: ازین پس بگو کافرینش چه بود (۲۹= ب)؛ در ب این بیت پس از بیت ۲۱ آمده است ۳۴- آ: خرد را چو؛ ل: حکیمان ف لت یکم این بیت را ندارند (۲۸ و ۲۹ و آنداخته و از ۲۸ و ۲۹ ب يك بیت ساخته است)؛ در س پس از این بیت ۳۳ آمده است؛ ق: پس بیت و، پس از بیت بسین افزوده اند:
 همیشه خرد را تو دستور دار
 بسده جانت از ناسزا دور باد
 این بیت در نه دستنویس دیگر نیست، ولی در ل آنرا در کناره افزوده اند

Klaus Schwarz Verlag · Berlin

Auslieferung: Das Arabische Buch
Postfach 19 16 28
Wundtstraße 13-15
1 Berlin 19 - Germany

دو کتاب مرجع از انتشارات

کلوس شوارتز

-۱-

اسناد فارسی و عربی اردبیل از قرون ششم و هفتم هجری

Monika Gronke

Arabische und persische Privat-urkunden des 12. und 13. Jahrhunderts aus Ardabil. Berlin, Klaus Schwarz Verlag, 1982. 555p.
(Islam Kundliche Untersuchungen, Band 72.)

بقعه شیخ صفی یکی از مراکزی است که اسناد زیاد ملکی، وقفی، دیوانی از قرون مختلف داشته و به تفاریق و در دوره‌های مختلف به دست پراکندگی افتاده است و می‌دانیم که بدترین و شدیدترین صدمه را در دوره جنگهای ایران و روس دید و قسمتی از نسخه‌های خطی و اسناد آن به دست رؤسای قشون روس از آنجا خارج شد و به روسیه برده شد. بعضی از آن کتابها را در فهرستها شناسانده‌اند و اکنون می‌دانیم در کجاست.

پس از آن اعمال و بی‌دقتی متولیان و متصرفان موجب از میان رفتن باقیمانده کتب و اسناد شد. طوماری که مرحوم میرودود سید یونسی در نشریه کتابخانه ملی تبریز به چاپ رسانید گوشه‌ای از اموال آنجا را که در قرن دوازدهم ثبت و ضبط کرده بودند نشان می‌دهد و معلوم می‌شود چه ذخائری در آن بقعه نگاه‌داری می‌شده است.

در دوره وزارت معارف علی‌اصغر حکمت، برای آنکه بقایای اشیاء و کتابهای بازمانده محفوظ بماند آنها را به‌موزه ایران باستان آوردند (مقداری چینی و تعدادی کتاب خطی).

اما آن بقعه دارای طومار و فرامین و اسناد زیادی بوده است که در اختیار متولیان بوده است و خوشبختانه آقای گک. هرمن استاد آلمانی تاریخ ایران در بازدیدی که از آنجا توانست عکس مقداری از آنها را تهیه کند و در اختیار دانشجوی خود خانم م. گرونکه بگذارد تا به‌عنوان رساله دکتری در کتاب حاضر عرضه گرداند.

حدود ده سال پیش شنیده شد که صندوقی را از اسناد اردبیل به‌موزه آوردند ولی چون درخواست دیدن آنها شد متصدیان از نشان‌دادن آن اسناد خودداری کردند و گفتند در دست مطالعه و فهرست نویسی است. بخل و حسادت عادی و مرسوم مانع از آن شده که اهل تحقیق بتوانند آنها را ببینند و احياناً نشر کنند. دانش‌پژوه درین راه کوشش بسیار کرد ولی تیرش به‌سنگ خورد. ورنه تا حالا معرفی آن اسناد انتشار یافته بود و چشمان به دست فرنگی نبود. فرنگی عکسی را که برمی‌دارد بی‌خدمت در اختیار دانشجوی خود می‌گذارد و آن دانشجو رساله‌ای می‌پردازد عالمانه و فوراً به چاپ می‌رساند تا در دسترس قرار گیرد و ما اکنون آن را در دست داریم و مورد استفاده قرار می‌دهیم. ازین درد دل می‌گذریم و به معرفی کتاب می‌پردازیم.

درین کتاب متن و ترجمه و توضیحات ۲۵ سند مندرج است. سندها از آن سالهای میان ۵۱۲ تا ۵۳۳ قمری است و عبارت از قبالة و اقرارنامه و استهاد و وقتنامه. کاش عکس تمام اسناد چاپ شده بود تا علاقه‌مندان می‌توانستند میان خواننده‌های مؤلف و ضبط

اصل تطبیق کند و احياناً اشکالها را برطرف سازند. بطور مثال شاید تیتی بنت صلاح‌الدین (ص ۱۹۲) بصورت بیبی یا سنی درست باشد، همچنانکه دبه دست گیر ممکن است «دستگرد» بوده باشد (ص ۱۹۳) و ازین قبیل است دانیار (شاید دانیال).
می‌دانیم که مجموعه «صریح‌الملک» صورت ضبط املاک بقعه شیخ صفی است و احتمال بودن سوادهایی از این اسناد در آن مجموعه هست. درباره صریح‌الملک آقای دانش‌پژوه در چندجا توضیحات مفید و مفصل داده است.

-۲-

فهرست اسناد چاپ شده دوره صفوی

Renate Schimkoreit

Regesten publizierter safavrdischer Herrscherukunden. Erlasse und Staatsschreiben der frühen Neuzeit Irans. Berlin, Klaus Schwarz Verlag, 1982. 552 s. (Islam Kundlich Untersuchungen, Band 68).

کاری است بسیار ارزشمند و مرجعی است کم مانند برای تحقیق در تاریخ دوره صفویان، حاوی اطلاعات و نشانه‌های لازم برای دست‌یافتن به فرمانهای چاپ شده پادشاهان صفوی. درین فهرست ۵۳۷ فرمان و سند صفوی معرفی شده است و مرتب است به ترتیب تاریخی از سال ۹۵۷ (مربوط به شاه اسمعیل) تا ۱۱۵۷ (سندی از صفی میرزا).
کتاب حاوی مقدمه‌ای است (۲۲ صفحه) در توضیح هدف، روش و کار مؤلف و انواع سندهای معرفی شده.

پس از آن توضیحاتی است درباره روش و ترتیب نگارش فرمانها و انواع آنها در عهدریک از پادشاهان صفوی.

پس از آن فهرست اسناد به ترتیب ذیل هر پادشاه آمد است.
پس از آن هریک از اسناد با ذکر تاریخ، محل صدور، محل نگاه‌داری، محل چاپ آنها معرفی شده و در ذیل آن نام مخاطب سند و موضوع و مطلب آن آمده است.

فهرست مراجعی که مؤلف در استخراج و تهیه و تنظیم این کتاب در دست استفاده داشته از صفحه ۴۶۱ تا ۴۸۸ را دربر گرفته است و احتمالاً بیش از چهارصد کتاب و مقاله است.

برای آگاهی مؤلف باید گفت که هنوز هست فرمانهایی که باید ضبطشان در فهرست ایشان بیاید. از آن جمله است پنج فرمان ۱۵۷۳، ۱۱۵۷، ۱۱۵۹ و ۱۱۲۹ که در مقدمه سفرنامه میرزا قنابخان گرمودی طردالباب به چاپ رسیده است (تهران، ۱۳۴۷).

***

مرکز تحقیقات زبان و ادبیات فارسی در هند

دومین مرکز تحقیقات زبان و ادبیات فارسی در هند بنیاد یافت. نخستین در پاکستان به وجود آمد و ما در شماره (۷-۸ سال) آخرین آگاهی‌ها را درباره انتشارات آنها به دست دادیم. اینک خوانندگان را از انتشارات مرکز هند آگاه می‌سازیم.

۱. عصمت‌نامه یا داستان لورک. با: نظم حمید کلانوری. تحقیق سید امیرحسن عابدی. دهلی. ۱۳۶۴. وزیری. ۶۶ص.

داستانی است عاشقانه از ادبیات هندی که در سال ۱۵۱۶ به نظم فارسی برگردان شده است.
 ۴. پاسداران زبان و ادبیات فارسی درهند، ۲ جلد. دهلی ۱۳۶۴ و ۱۳۶۵. در ۳۷۲ صفحه.
 کتابی است حاوی نامها و آگاهیهای کتابشناسی و تحقیقاتی و آموزشی ۲۶۲ تن از ایرانیان و دوستداران زبان فارسی که در هندوستان به پژوهش و آموزش اشتغال دارند و چراغ این زبان را که در آن سرزمین زبان علم و فرهنگ و دیوان و دربار بود روشن نگاه می‌دارند و می‌کوشند که گذشته ادب فارسی را با انتشار کتابهای تاریخی و ادبی روشن سازند.

در میان ۲۶۲ تنی که نامشان درین دو جلد کتاب آمده است عده‌ای چون نذیر احمد، سید حسن، امیر حسن عابدی، محمدیوسف کوکن عمری، عطا کریم برق کسانی‌اند که در زمینه تعلیم فارسی کوششهای زیاد کرده و مراکز دانشگاهی زبان فارسی را گسترش داده‌اند و حقی بزرگ بر فرهنگ ایرانیان دارند.

البته بخش عمده این فهرست نام کسانی است که جوان‌اند و عده‌ای از آنان از دانشگاههای ایران درجه دکتري گرفته‌اند.

برای آنکه خوانندگان ما بدانند که این ۳۶۲ تن در هند چه کرده‌اند فهرستی استخراج کرده‌ایم که ملاحظه می‌نمائید. این فهرست نشان می‌دهد که تحقیقات و انتشارات آنان درباره چه اشخاص و کتبی است.

ادبیات گذشته

ابن یمن: جلد ۲: صفحات ۲۹، ۹۸ (دو تحقیق).

احمد جام: ۱: ۵ (یک تحقیق).

بابافانی ۱: ۳۸ (یک تحقیق).

بیدل، ۱: ۹، ۱۲، ۴۱، ۹۷، ۱۵۷، ۱۲۵ و ۲: ۹۶ (هفت تحقیق).

بیهقی ۱: ۷۴ (یک تحقیق).

ثنائی مشهدی ۲: ۱۴۱ (یک تحقیق).

حافظ ۱: ۱، ۴۳، ۴۸، ۷۵، ۸۱، ۸۵، ۸۶، ۱۴۲ و ۲: ۹۲، ۱۵۵ (ده تحقیق).

جامی ۲: ۸۷ (یک تحقیق).

جزین ۱: ۱۹ و ۲: ۱۱۶ (دو تحقیق).

خاقانی ۲: ۱۲۷ (یک تحقیق).

خسرو دهلوی ۱: ۱، ۱۲، ۱۷، ۲۵، ۳۵، ۶۶، ۶۹، ۷۱، ۷۳، ۷۴، ۸۱، ۸۳، ۹۷

۱۵۹، ۱۱۳، ۱۲۱، ۱۲۸، ۱۳۱، ۱۳۷ و ۲: ۳۲، ۳۹، ۵۷، ۹۲، ۹۶، ۱۵۲ (۲۵ تحقیق).

خیام ۱: ۵۷، ۸۶، ۱۵۵، ۱۱۵ (چهار تحقیق).

رکن صابین ۱: ۱۱ (یک تحقیق).

رودکی ۱: ۱۴۴ (یک تحقیق).

سعدی ۱: ۶۴، ۶۶، ۷۳، ۸۵، ۱۱۷، ۱۲۸ و ۲: ۵، ۶، ۷۵، ۱۵۲، ۱۵۶ (۱۱ تحقیق).

سلیم تهرانی ۱: ۱۵ (یک تحقیق).

صائب ۱: ۱۱۴ و ۲: ۵۷ (دو تحقیق).

صفی‌علیشاه ۱: ۶۸ (یک تحقیق).

طالب آملی ۱: ۱۵۵، ۱۱۴، ۱۲۵ (سه تحقیق).

عبید زاکانی ۱: ۴۸ و ۲: ۳۱ (دو تحقیق).

عرفی ۱: ۵۶، ۶۶، ۹۷، ۱۴۳ و ۲: ۱۵۷ (پنج تحقیق).

عطار ۱: ۱۳ (یک تحقیق).

غالب دهلوی ۱: ۱، ۴۱، ۸۱، ۹۷، ۱۵۶، ۱۵۸، ۱۳۱ و ۲: ۵، ۱۹، ۲۵، ۳۲، ۶۳، ۱۵۲، ۱۲۳

- ۱۳۱، ۱۴۱، ۱۴۲ (۱۷ تحقیق).
 غزالی مشهدی ۲: ۱۵ (یک تحقیق).
 فردوسی ۱: ۲، ۴۵، و ج ۲: ۱۵۷ (سه تحقیق).
 قانلی شیرازی ۲: ۱۴۱ (یک تحقیق).
 قاسم ارسلان ۱: ۶۹ (یک تحقیق).
 قائمقام فراهانی ۱: ۶۸، ۱ (دو تحقیق).
 کلیم همدانی ۱: ۱۵، ۴۵ و ۲: ۱۱۷ (دو تحقیق).
 مظفر شمس بلخی ۱: ۲۷، ۳۵ (دو تحقیق).
 مولانا ۱: ۴۳، ۵۷، ۶۸، ۱۱۵، ۱۴۴ و ۲: ۸۶، ۱۱۸ (۷ تحقیق).
 نجیب جرفادقانی ۱: ۳۲ (یک تحقیق).
 نظامی ۱: ۳۸ (یک تحقیق).
 واله اصفهانی ۱: ۶۱ (یک تحقیق).
 واله داغستانی ۱: ۶۱، ۱۵۹ (دو تحقیق).
 وصلی شیرازی ۱: ۱۵۱ (یک تحقیق).
 وطواط ۱: ۷۹ (یک تحقیق).
 همام ۱: ۸۱ (یک تحقیق).
 همدانی (سیدعلی) ۱: ۸۸، ۹۸ و ج ۲: ۱۱۵، ۱۱۴ (چهار تحقیق).

ادبیات معاصر

- اقبال لاهوری ۱: ۲۱، ۲۲، ۶۲، ۷۷، ۸۹، ۱۰۹، ۱۲۳، ۱۴۲ و ج ۲: ۳۹، ۹۶، ۹۶، ۱۵۲، ۱۱۸، ۱۲۵ (چهارده تحقیق).
 بهار (ملك الشعرا) ۱: ۲، ۲۱ و ج ۲: ۵۶ (سه تحقیق).
 بهرنگی (صمد) ۱: ۲۵، ۴۸ (دو تحقیق).
 پرویزی (رسول) ۱: ۴۸ (یک تحقیق).
 جمازاده ۱: ۳ (یک تحقیق).
 حجازی (محمد) ۱: ۱۹، ۷۴، و ج ۲: ۳۶ (سه تحقیق).
 خانلری (پرویز) ۱: ۱۳۱، ۱۳۷ (دو ترجمه از آثار او).
 رحمانی (نصرت) ۱: ۱۱۱ (یک تحقیق).
 رهنما (زین المابدین) ۱: ۴۵ (یک تحقیق).
 دشتی (علی) ۱: ۳۶ (یک تحقیق).
 سعدی (غلامحسین) ۱: ۲۲ (یک تحقیق).
 عشقی ۲: ۱۴۲ (یک تحقیق).
 صفا (ذبیح الله) ۱: ۷۷ (یک تحقیق).
 فرخزاد (فروغ) ۱: ۶۶، ۸۲.
 کسروی (احمد) ۱: ۷۷ (یک تحقیق).
 مینوی (مجتبی) ۱: ۲۲ (یک تحقیق).
 نفیسی (سعید) ۲: ۹۹ (یک تحقیق).
 والا (لمبت) ۲: ۵۸ (یک تحقیق).
 هدایت (صادق) ۲: ۶۳ (یک تحقیق).

درباره کتابها

- تحفه سامی ۱: ۱۱ (يك تحقيق).
 تاريخ بيهق ۱: ۷۹ (يك تحقيق).
 فهرست نسخه‌های کتابهای هند ۱: ۹، ۱۳، ۱۶، و ج ۲: ۲۶، ۳۳، ۹۷، ۹۸ (کتاب).
 ادبیات معاصر ۱: ۱۳۹.
 جای اینگونه آمارها درین کتاب خالی است و جزین امیدست که کتابی حاوی نام و کتابشناسی کلیه ایرانشناسان درگذشته هندوستان نیز فراهم کنند.
 از کارهای ضروری دیگر تکمیل اسامی افرادی چون محمدصابرخان (کلکته) متخصص تاریخ عصر بویه و سامنی است که در زبن فرسی هم مسلط است، یا عابدرضا بیدار رئیس کتابخانه پتته و... کار با ارزش و مرجعی دیگر که مرکز لازم است انجام دهد تهیه فهرست مقالات اردو در مجله‌های اردوی یکصد سال پیش به این سوی درباره ادبیات و زبان و تاریخ ایران است.
 ۳. فهرست نسخه‌های خطی فارسی: کتابخانه ندوةالعلماء لکهنو. دهلی. ۱۳. وزیري. ۸۹۷ص.
 درین فهرست ۱۷۷۳۶ نسخه خطی معرفی شده است و قسمت عرفان آن مفصل‌تر از سایر بخش‌هاست و پس از آن منظومه و دیوانها.
 ۴. فهرست کتابخانه کشمیر، نسخه‌های خطی تحقیق و اشاعت و کتابخانه حمیدیه بهوپال. دهلی. ۱۳۶۴. وزیري. ۲۴۵ص.
 در بخش اول ۵۰۱ نسخه و در بخش دوم ۵۳۸ نسخه معرفی و هر دو جلد فهرست توسط کارمندان مرکز تهیه شده است و از مؤلفان همکاری استادان هندی برخوردار داشته‌اند.

The Cambridge History of Iran

—2—

The Median and Achaemenian Periods

Edited by I. Gershevitch

1985. 946p.

مندرجات این جلد از تاریخ ایران کمبریج که به‌دورهٔ مادیان و هخامنشیان اختصاص دارد چنین است؛ نویسندگان در رشته نگارشی خود متخصص مسلم‌اند و بر مباحث اختیار شده با توجه به جدیدترین اکتشافات و آگاهیهای علمی است که تاریخ آن روزگار را نشان می‌دهد.

I. M. Diakonoff

— ایلام

J. Hansman

— انسان در دورهٔ مادیان و هخامنشیان

I. M. Diakonoff

— سرزمین ماد

T. Sulimirski

— سکاها

J. M. Cook

— تعالی هخامنشیان و تشکیل شاهنشاهی

A. R. Burn

— ایرانیان و یونانیان

Max Mallowan

— کوروش کبیر

E. Badian

— اسکندر در ایران

E. Bresciani

— اشغال مصر به‌دست ایرانیان

A. L. Oppenheim

— مدارك بابلی حکومت هخامنشیان در بین‌النهرین

R. T. Hallock

— خشت نبشته‌های تخت جمشید

A. D. H. Bivar

— سکه‌ها و مقادیر و اوزان هخامنشی

M. Schwarz	— وضع سرزمین ایرانیان شرقی بر اساس اوستا
M. Schwarz	— دین هخامنشیان
J. C. Greenfield	— زبان آرامی در شاهنشاهی هخامنشیان
Willy Hartner	— گاه‌شماری قدیم ایرانیان.
Edith Porada	— معماری و مجسمه سازی هخامنشیان
Ann Farkas	— نگاره‌های بیستون
D. Stronach	— نوش جان: جایگاهی هخامنشی
D. Stronach	— بازارگاد
P. R. S. Moorey	— فلزکاری و کنده کاری
H. W. Bailey	— نامهای گیاهان (ضمیمه)
	— کتابشناسی

منشورات

مهد. تاریخ العلوم العربیة والاسلامیة

یصادرها فؤادسزگین

Publications of the Institute for the History of Arabic - Islamic Science

Edited by Fuat Sezgin

فؤادسزگین دوست دیرینه ایرانیان و متخصص کم‌مانند در زمینه کتابشناسی متون کهن عربی باکار بزرگ خود که تهیه فهرست مؤلفات عربی ایرانیان و اعراب بود شهرت جهانی به دست آورد و نشان داد که توانایی و شایستگی تأسیس و اداره مرکز علمی را دارد و این کار را با سرمایه‌هایی که از بخشها و وقفهای کشورها و افراد فراهم شد آغاز کرد و مؤسسه‌ای در شهر فرانکفورت بنیاد گرفت که امروزه کارهای مهم و اساسی را در پیش گرفته است و ما دریکی از شماره‌های آینده به معرفی آن خواهیم پرداخت.

یکی از کارهای سزگین انتشار متون عربی مهمی است که نسخه خطی آنها منحصر بفرد است یا معتبر. او درین راه انتشار مجموعه‌ای خاص را به نام چاپهای عکسی Facsimile Editons (عیون التراث) در پیش گرفته است و عکس نسخه‌ها را بر روی کاغذ ممتاز کهنه رنگ و با تجلید و چاپ عالی منتشر می‌سازد. آنچه تاکنون ازین مجموعه از راه لطف و به‌مناسبت دوستی دیرینه برای ما فرستاده عبارت است از:

المجلد ۴- مصالح الابدان والانسف تألیف ابی‌زید البلخی از روی نسخه خطی ایاصوفیاشماره ۳۷۴۱ (که جزو نسخه‌های کتابخانه سلیمانیه) بوده است.

تاریخ کتابت این نسخه ۸۸۴ هجری و به‌خطی است روشن و خوب و کاملاً خوانا.

ازین کتاب نسخه دیگری که از آن قرن نهم هجری است موجود است.

المجلد ۶- کتاب الادوار والرسالة الشرقية فی النسب التألیفیه تألیف صفی‌الدین ارموی (المتوفی ۶۹۳). الادوار از روی نسخه خطی شماره ۳۶۵۳ کتابخانه نور عثمانیه ستانبول و الشرفیه از روی نسخه خطی مورخ ۸۲۷ به‌شماره ۳۴۶۵ مجموعه احمد ثالث در کتابخانه طوب قاپو سرای استانبول. مقدمه این رساله به‌قلم اکارد نوبائر E. Neubauer است. ایشان نوشته‌اند شاید نسخه‌الادوار به‌خط صفی‌الدین باشد و دلیلی ارائه نکرده‌اند. اگر قرآنی از قبیل خط‌خوردگی و اصلاحات هم‌خط با متن در آن دیده می‌شد به‌احتمالی است که چنان حدسی را توانست گفتن. بهر تقدیر خدمت‌گرا نقدر سزگین را در معرفی آثار ایرانیان می‌ستائیم.

BSOAS

مجلهٔ مدرسهٔ پژوهشهای شرقی و افریقایی دانشگاه لندن بخش اول جلد چهارونهم خود را به مناسبت سالهایی که لمبتون در آن مدرسه تدریس کرده است به افتخار آن دانشمند منتشر ساخت. درین شماره هجده مقاله آمده و از آن میان مقاله‌های مذکور در زیر با مباحث ایرانشناسی ارتباط دارد:

- R. M. Burrell: Arms and Afghans in Makràn: An episode in Anglo-Persian relations 1905-1912 (pp. 8-24).
 N. Cader: Friday prayer and juristic theory of government: Sarakhsi, Shirazi, Mawardi.
 R. W. Ferrier: The terms and conditions under which English trade was transacted with Safavid Persia (pp 48-66).
 T. Gandjei: Turkish in pre-Mongol Persian poetry (pp. 67-75).
 G. G. Gilbar: The opening up of Qàjàr Iràn: some economic and social aspects (pp. 76-89).
 R. L. Greaves: Sistàn in British Indian frontier policy (pp. 90-102).
 J. D. Gurney: Pietro della Valle: The limits of perception.
 A. A. Haidari: A medieval Persian statist. (pp. 117-127).
 P. M. Holt: The Ilkhàn Ahmad's embassies to Qalawùn (pp. 128-132).
 A. Hourani: From Jabal 'Amil to Persia (pp. 133-140).
 B. Lewis: On the quietist and activist traditions in Islamic political writing (pp. 141-147).
 K. S. McLachlan: Food supply and agricultural self-sufficiency in contemporary Iran (pp. 148-162).
 D. O. Morgan: The "Great Yasà of Chingiz Khan and Mongal law in the Ilkhanate. (pp. 163-176).
 A. H. Morton: A glass (dinàr weight in the name of 'Abd al-Aziz b. Marwan. (pp. 177-182).
 S. Okazaki: The great Persian famine of 1870-71. (pp. 183-192).

***

لمبتون دارای نوشته‌ها و کتابهای متعددیست و خوشبختانه عدماى از آنها به مناسبت اهمیت و اعتبار تحقیق به فارسی ترجمه و منتشر شده است.

Folia Orientalia

مجلهٔ سالانهٔ انجمن شرقشناسی فرهنگستان علوم لهستان (شعبهٔ کراکوی) به بیست و سومین سال انتشار رسید.
 شماره‌های ۱۹ تا ۲۳ آن (۱۹۷۸ - ۱۹۸۶) به تازگی به دفتر مجله رسید و مناسبت یافت که خوانندگان خود را از مقاله‌هایی که در آن دربارهٔ ایران چاپ شده است آگاه کنیم.
 جلد ۱۹ (۱۹۷۸)

- T. Lewicki: Les noms des Hongrois et de la Hongrie chez les médieviaux géographes arabes et persans. (pp. 35-56).

S. Stachowski: *Studiens über die neupersischen Lehnwörter im Osmanisch-türkischen (VI)* (pp. 93-126).

A. Krasnowolska: *Rostam Farroxzàd's Prophecy in Sháh-Náme and the Zoroastrian Apocalyptic Texts.* (pp. 173-184).

قسمت ششم این مقاله در شماره بیستم صفحه‌های ۳۱-۵۶ ادامه یافته است.

جلد ۴۰ (۱۹۷۹)

این جلد با عکس ف. ماخالسکی ایران‌شناس و فارسی‌دان نامور لهستانی (۱۹۵۴ - ۱۹۷۹) آغاز می‌شود. ماخالسکی در شهر کراکوی استاد زبان فارسی و خود از بنیادگذاران همین مجله و مدتی مدیر آن بود. همکاران علمی‌اش شماره بیستم را به یاد او منتشر کرده‌اند و سرگشتگی از او به قلم A. Pisowicz درین شماره دیده می‌شود.

جلد ۴۱ (۱۹۸۰)

این جلد به یاد A. K. Oblata که از متخصصان مطالعات کتاب مقدس است تنظیم و چاپ شده است و در آن درباره ایران دو مطلب دارد:

A. Pisowicz: *Some remarks on Christian terminology in Persian* (pp. 171-194).

J. Wolski: *La frontière orientale dans la politique de l'Iran des Arsacides* (pp. 235-24).

جلد ۴۴ (۱۹۸۱-۸۴)

نام ویژه این جلد IRANICA و قسمتی از آن مجموعه‌ای است از مطالعات به یاد ف. ماخالسکی در ۳۷۲ صفحه. مقالات مندرج آن که به مباحث ایران‌شناسی مرتبط است چنین عناوینی دارد:

E. Lipinski: *Un culte de Xvart et de Hafya à Eléphantine au ve siècle av. n.è* (pp. 5-12).

J. Wolski: *La périodisation de l'époque parthe en Iran* (pp. 13-22).

B. Mekarskai: *Word Order in Middle Persian* (pp. 23-68).

W. Shpall: *A Note on Najm. al-din al-Rázi and the Bahr al-Hàqà'iq* (pp. 69-80).

B. Skladanek: *Elements of Chronology of the Khàrijite Instruction of Hamziyya in Sistàn* (pp. 31-96).

A. Karbowska: *Einigo Bemerkungen über Bahrám Gur* (pp. 92-115).

J. Nowicka: *Fabulous Origin of Esfandeyár as one of the Characters in Sháh-Náme* (pp. 111-130).

W. Skalmowski: *Remarks on daulat in Hafiz* (pp. 131-138).

M. Mazzoui: *Musha'sha'iyán. A Fifteenth Century Shi'i Movement in Khúzistan and Southern Iraq.* (pp. 139-162).

R. D. McChesney: *The Life and Intellectual development of an Eighteenth Century Shi'i Scholar, Bahr au-Ulúm* (pp. 163-184).

P. Chelkowski: *Roohowzi: An Important Element in the Homeostasis of Iranian Culture and Mores.* (pp. 185-190).

F. Kazemi: *Religion and Politics in Iran: The Fadá'iyán-i Islam.* (pp. 191-206).

W. G. Millward: *The Popular Press in Iran (1964-1974)* (pp. 207-222).
M. C. Hollmann: *Persian Carpets as Reflection of Iranian Society* (pp. 223-244).

B. Spooner: *Fesenjan and Kashk: Culture and Meatculture* (pp. 24 - 248).

باید گفت که اصولاً خاورشناسان لهستان به تحقیق در مسائل حوزه متصرفات عثمانی و زبان ترکی و تمدن منطقه بالکان علاقه‌مندند و بخش بیشتر مقالات به آن‌گونه مباحث اختصاص دارد.

Hannoverische Studien Über den Mittleren Osten

Herausgegeben von Ahmad Mahrads
Frankfurt, Verlag. Peter Lang, 1986.

Band I. 372 p.

مجموعه‌ای است حاوی مقالات در زمینه مطالعات سیاسی، اجتماعی و اقتصادی در اوضاع تاریخی کشورهای خاورمیانه. قسمتی ازین شماره (صفحات ۲۶۱-۳۵۵) به معرفی کتابهای فارسی اختصاص دارد و تردید نیست که آگاه ساختن مستشرقان بر انتشار کتابهای مربوط به تاریخ و زمینه‌های اجتماعی و مجموعه‌های سندی که در ایران منتشر می‌شود کاری است ارزنده. در این شماره چند عکس تاریخی مربوط به ایران هم چاپ شده است. اما عکسی که به اسم حسین کی‌استوان چاپ شده است درست نیست.

***

دومین جلد (۱۹۸۶) نیز انتشار یافت و در آن مقاله‌هایی درباره ایران آمده است:

A. Mahrads: *Die Reise der iranischen Journalisten nach der Bundesrepublik Deutschland 1953-1954* (pp. 14-19).

A. Mahrads: *Anmerkungen zur Entstehung des iranischen Feindbildes gegenüber der sowjetischen Seite Erbfeind und Feindbild "Iranisch"* (pp. 75-141).

درین جلد ۲۳ کتاب جدید چاپ ایران مورد معرفی و انتقاد قرار گرفته است. آقای مهران ترجمه بیانیه‌ای از میرزا کوچک‌خان را که به تازگی آقای ایراهیم فخرانی به دست آورده و چاپ کرده بود به آلمانی ترجمه و درین شماره طبع کرده‌است.

فرهنگستان ایران

Mohammad Ali Jazayeri
FARHANGESTAN

La Academia Irania de la Lengua traducción y edición de Oscar Uribe - Villegas. Mexico, Universidad Nacional Autónoma de Mexico, 1979. 169p.

دکتر محمدعلی جزایری استاد زبان‌شناسی دانشگاه میشیگان و مدیر مرکز خاورمیانه آنجا رساله‌ای به انگلیسی درباره فرهنگستان ایران (که بعدها قسمتی از آن بطور مستقل فرهنگستان زبان

ایران نامیده شد) نوشته است که ترجمه اسپانیائی آن پیش از متن انگلیسی از چاپ به درآمد. دکتر جزایری بر اساس منابع مختلف خبری و علمی جریانهای مختلفی را که در زمینه فارسی و فارسی نویسی و وضع لغت در یکصد سال اخیر در ایران پیش آمده همه را با ذکر مآخذ به میان آورده و فهرست خوبی از کتابشناسی این موضوع مهم ملی در پایان آن به دست داده است. کاش مؤلف تحریر فارسی این رساله را فراهم می ساخت و فارسی زبانان را از چنین نگارش مفید بهره ور می کرد.

Islamic Book Review Index

1985

Compiled by Wolfgang H. Behn

Berlin, Adiyok, 1985fl 218p.

چهارمین مجلدست از کار اساسی و مرجعی ولفگانگ بئن. در معرفی نخستین مجلد آن کیفیت کار او را گفته ایم.

اگر به هر کتاب شماره ردیف داده شود کار مراجعه آسانتر خواهد شد. لزوم تهیه فهرست الفبائی از اسم انتقادکنندگان هم احساس می شود و شاید يك فهرست به نام کشورها و مذاهبها و موضوعات تا بطور مثال معلوم شود که کدام کتابها مربوط به ایران است و کدام مربوط به مصر...

گزیده اشعار پروین اعتصامی

A Nightingale's Lament

Selections from the Poems and Fables

of Parvin E'tesami (1907-41)

Translated from the Persian by

Heshmat Moayyad and A. M. Arent Madelung

Lexington, Mazda Publishers, 1985.

درین مجموعه ۸۲ قطعه شعر پروین اعتصامی ترجمه و عرضه شده است با مقدمه و توضیحات.

تاریخ الملك الناصر محمد بن قلاوون الصالحی و اولاده

تألیف شمس الدین الشجاعی

Ediert und Übersetzt von

Barbara Schäfer

Wiesbaden, Franz Steiner, 1985

خانم باربارا شیفر چندی پیش ازین متن عربی تاریخ پادشاهی محمد بن قلاوون مصری را منتشر کرد (۱۹۷۷) و اینک ترجمه آلمانی آن را در دسترس علاقه مندان به تاریخ ممالیک منتشر ساخته است. کتاب در سلسله انتشارات منابع تاریخ اسلامی مصر که دکتر هانس روبرت رویمر بنیادگذار آن است نشر شده است.

سالنامه انجمن ژاپونی پژوهشهای خاورمیانه

نخستین سالنامه انجمن ژاپونی پژوهشهای خاورمیانه (۱۹۸۶) در توکیو منتشر شد و نسخه‌ای از آن هم به لطف دوستان ژاپونی عضو آن انجمن به دفتر مجله رسید.

مطالعات خاورمیانه به موازات نیرومند شدن ژاپون و گسترش روابط بازرگانی و سیاسی آن کشور با کشورهای خاورمیانه افزایش پذیرفته است. به وضعی که اکنون نزدیک به سیصد دانشمند ژاپونی درباره خاورمیانه کار می‌کنند.

انتشار نشریه‌ای که حاوی تحقیقات گزیده‌ای از کارهای آنهاست بسیار ضرورت داشت. در این نشریه مقاله‌ها به هر زبان که نگارش یابد چاپ خواهد شد، شماره کنونی حاوی مقالاتی به زبانهای ژاپونی، انگلیسی، روسی و فرانسوی است.

در مدیریت انجمن و نشریه دوتن از ایرانیان همکار دارند: کان کاگایا استاد تاریخ ایران در دانشگاه ازاکا و ک. کامیوکا محقق زبانهای باستانی ایران در دانشگاه خارجی توکیو. در شماره کنونی دو مقاله مربوط به ایران هست: یادداشتی و نظری به مقاله روزنامه اختر سال ۱۸۹۱ درباره قرارداد رژی (بقلم ه. سوزوکی) و نقش اقلیتها در جریانهای خاورمیانه، مسئله کرد (بقلم سعدالله غوثی).

چنین گفت بودا

ترجمه هاشم رجبزاده، زیر نظر ت. کوریاناگی. چاپ توکیو (ژاپون. ۱۹۸۵. ۳۵۷ صفحه).

«نوشته این کتاب مبتنی است بر متن اصلی ویراسته و کامل شده ترجمه جدید متن بودایی که در ۱۹۲۵ منتشر شد. در سال ۱۹۶۵ که بهمان لوماتا بنیاد ترویج آیین بودا را در توکیو تأسیس کرد ترویج این نسخه انگلیسی در جهان یکی از فعالیتهای این بنیاد به شمار آمد. در ۱۹۷۲ بازنویسی تازه‌ای از آن سرانجام گرفت و اینک ترجمه فارسی آن هم در دسترس فارسی‌زبانان رسیده است.

بخش اول کتاب بودا نام دارد در سه فصل (شاکیامونی بودا — بودای ستوده و جاودانه — صورت بودا و سیرت او).

بخش دوم دهرما نام دارد در پنج فصل (نسبیت و علیت — فرضیه اصالت فکر و حقیقت اشیاء — جان بودائی — آرایشهای انسان — امداد بودا).

بخش سوم سیر و سلوک نام دارد در دو فصل (طریقه تهذیب — طریق وصول به معرفت).

بخش چهارم اخوت نام دارد در سه فصل (فرائض اخوت — رهنمود عملی طریقت راستین زندگی — ساختن یک سرزمین بودا).

زبان ترجمه بسیار زیبا، استوار، روان، و گویای مطلب است. رجبزاده درین کتاب جوهر هنر و نیروی دانش خود را خوب نمایان ساخته است. آفرین.

چاپ کتاب زیبا، پاکیزه و بی‌غلط و نمونه خوبی از هنر چاپ والای ژاپن است و نمونه‌ای خوب از کار والای ژاپونی ولو آنکه چاپ کتاب به زبان فارسی باشد.

چند سطر از زبان بودا بطور نمونه نقل می‌شود.

***

بیشتر درست به معنی فهم تمام و کامل حقایق چهارگانه اعتقاد به اصل تأثیر و جزا و فریفته شدن به ظواهر و امیال است.

اندیشه درست به معنی عزم آدمی به در سر نبردن امیال، آزمودن نبودن، خشم نیابردن و

نیرداختن بهر کار زیانکار است.

سخن درست به معنی پرهیز از دروغ گفتن، و به زبان نیاوردن حرف هرزه، دشنام و سخن دورواست.

منش درست به معنی نکشتن هیچ جاننداری، زدی نکردن و زنا نکردن است.

معاش درست به معنی پرهیز از هر شیوه زندگی است که شرم بار آورد.

تلاش درست به معنی کوشیدن به کمال در جهت راه درست است.

حضور ذهن درست به معنی پاک و اندیشمند نگاه داشتن ذهن است. تمرکز حواس درست به معنی

هموار و آرام نگاه داشتن ذهن و آماده ساختن آن برای تمرکز، با هدف شناخت و دریافت جوهر ناب اندیشه است. (ص ۱۶۷).

نسخه‌های خطی کابل

فهرست نسخ خطی آرشیف ملی افغانستان. جلد اول. ترتیب‌کننده محمد اعظم افضلی با همکاری سایر اعضای مسلکی آرشیف ملی. کابل. کمیته دولتی کلتور. ریاست کلتور. ۱۳۶۳. وزیرى. ۴۱۹ ص.

خاور شناس فرانسوی «دوبروکوی» متخصص با بصیرت در احوال‌خواجه عبدالله انصاری در سال ۱۹۵۹ فهرست قسمتی از نسخه‌های خطی موجود در افغانستان (چند شهر آن) را در کتابی به زبان فرانسه منتشر ساخت.

به‌نازگی آرشیو (آرشیف) ملی افغانستان نخستین جلد از کتابهای خطی خود را به چاپ رسانیده و خواستاران را تحفه‌ای دلپذیر فراهم شده است. مجموعه‌ای که در آرشیو ملی نگاه‌داری می‌شود ظاهراً حاوی نسخه‌هایی است که از کتابخانه دولتی، کتابخانه پادشاهی و کتابخانه‌های رجال پیشین افغانستان از جمله سردار محمد داودخان در یکجا گردآوری شده است.

فهرست بدترتیب الفبائی تنظیم می‌شود و جلد اول به حرف جیم ختم شده است. درین مجلد ۵۵۶ نسخه عربی و فارسی معرفی شده و اطلاعات گردآمده در آن مختصر و گاه کاملاً مجمل است. آغاز و انجام عدای از نسخه‌های ناشناخته را نیاورده‌اند و فهرست ازین حیث کمبودی اساسی دارد. بطور مثال نسخه‌ای از احسن‌القصص را که از قرن ششم و هفتم دانسته‌اند نتوانسته‌اند بشناسند و گفته‌اند که باید کتابی مهم باشد. درحالی‌که اگر چند کلمه از آغاز و انجام داده شده بود لااقل با احسن القصص‌های چاپی (از جمله چاپ محمد روشن) مقابله می‌شد و در صورت جدا بودن از چاپها دنبال کردن ارزش و نایابی آن آسانتر بود.

مؤلفان درین فهرست بسیار مفید از آوردن آگاهیه‌های کتابشناسی و مرجع‌دادن به دیگر فهرستها کلاً خودداری داشته‌اند.

فهرست کابل از یک حیث خاص هم مورد توجه باید باشد و آن از جهت شمول اصطلاحات نسخه شناسی به‌سیاق و روش مردم افغانستان است: بطور مثال این تفاوتها را نقل می‌کنم:

افغانی	ایرانی	افغانی	ایرانی
پشتی	جلد	کوره خط	ناخوانا
مروجی	رایج	پر از غلطی	غلط
کپره	جلد پارچه‌ای	سواری	قهوه‌ای
قاعده	عطف	شیرچایی	تری‌اکی
گوشک	گوشه	شکست (خط)	شکسته (خط)
تاپ‌دار	ضربی		

دیگر از آگاهیهای اصطلاحی که از زبان کتابداران و متخصصان کابلی عایدمان می‌شود ذکر کاغذهای خوقندی، خراسانی... است.

نسخه‌هایی که درین جلد بمناسبت قدمت نسخه، کمیابی نسخه، موضوع و مطلب، چاپ‌نشده‌گی به نظر من اهمیت دارد اینهاست.

- آثار الوزراء عقیلی
ابطال نهج الباطل و اعمال کشف العاطل: فضل‌الله خنجی (تألیف در کاشان ۹۰۹ نقل
به نقل از خط مؤلف)
ابومسلم نامه
احسن القصص که می‌گوید باید تألیف از ششم یا هفتم باشد
اشکال العالم جیهانی
بحر المعانی وصفو الامانی (تصوف)
بدایع الوقایع واصفی
بهارستان نستعلیق علی‌رضا الکاظم
تاریخچه مزارات (مزار شریف) عبدالغفور لاری
تاریخ حزن الملل بخارا (چاپ پاریس) تألیف امیر سید عالم‌خان امیر بخارا
تاریخ گزیده سال ۷۴۵
تحفة الالباب و نخبة المعائب غرناطی (عربی) مورخ ۹۴۱
تحفة الوزراء جلال‌الدین محمد اصفهانی
تحفة امانیه: محمد حسن هروی (دستور زبان خط مؤلف ۱۳۵۲ شمسی)
تذکرة الاولیا عطار (قرن ۷)
تذکرة الشعرا دولتشاه (مورخ ۹۷۱)
تذکرة الملوك و تجربة الملوك جلال‌الدوله محمد غزنوی
تذکرة بغراخان
تقسیم آب هرات از عبدالحلیم بادمغانی
جریده بلخ (جغرافیای تاریخی) عبدالؤمن بن عوض باقی‌بلخی
جوهر الاسرار آذری اسفراینی
(اکسفورد - زمستان ۱۳۶۴)

کتابشناسی

(متون - مقالات - تبصری)

زیر ادارت: اختر راهی و عارف نوشاهی اسلام‌آباد (پاکستان). ۱۹۸۶. ۴۴۵ صفحه

نخستین شماره «کتابشناسی» نشریه‌ای خاص نسخه‌شناسی و کتابشناسی به‌همت دو دانشمند پاکستانی با مقالات خوب و ارزنده که اغلب به زبان اردو و بعضی به زبان فارسی است نوید تازه‌ای است در راه تحقیقات ایرانی از سرزمین پاکستان. این شماره حاوی دوازده مقاله است.

محمد سلیم اختر: تحفة الولاية و نصیحة الرعية و الرعاة.

اکبر حیدری کاشمیری: برهان قاطع.

گوهر نوشاهی: احمد بخش یکدل لاهوری کی علمی آثار.

مظهر محمود شیرانی: حافظ محمود شیرانی کتابشناس.

محمد حسین تسبیحی: کشف المحجوب هجویری (نسخه‌ها و چاپها).

نجیب مایل‌هروی: کتابشناسی و نسخه‌شناسی علاءالدوله سمنانی.
او کتای اصلان‌آپا: هرات کی فن تجلید.
اشرف‌علی: دستاویزات اورمخطوطات کی حفاظت.
احمد حسین قلعه‌داری: گجرات کی جلدساز.
و چند نوشته و نقد از اخبار و انتقاد کتاب.

کتاب دوست

شماره دوم حاوی فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه القرشیه قلعه‌دار در رمضان ۱۴۰۶ در اسلام‌آباد پاکستان توسط «قومی هجره کونسل» زیر نظر دکتر بلوچ منتشر شد.
درین کتابخانه نسخه‌های عربی، فارسی، پنجابی، اردو وجود دارد.

Brown, E.G.

The Press and Poetry of

Modern Persia with a new preface by Amin Banani

Losangeles, Kalimat Press, 1983. 357p.

تجدید چاپی است از کتاب مشهور ادوارد براون در تاریخ مطبوعات و شعر فارسی عهد مشروطیت.
خوانندگان قطعاً می‌دانند که قسمت معرفی مطبوعات ترجمه براون است از رساله‌ای که محمدعلی تربیت نوشته بود.

Encyclopaedia Iranica

آغاز شدن جلد دوم

جلد اول در نه دفتر پایان گرفت و نخستین دفتر از جلد دوم از Anàmaka تا Anthropology انتشار یافت. (زیر نظر دکتر احسان یارشاطر)

کتابهای دیگر

**Excavations in Azerbaijan (north?western Iran). Oxford: B. A. R., 1983
Georgica I**

(a cura di Luigi Magarotto e Gianroberto Scarcia.
Roma, 1985. 137 p. (Quaderni del Seminario di Iranistica,
Uralo-Altaistica e Caucasologica dell' Università degli Studi
di Veniza. 122).

درین مجموعه مقالات که مؤسسه شرقشناسی ونیز درباره گرجستان نشر کرده مقالاتی هست که مستقیماً با تمدن ایران ارتباط دارد و از آن جمله است مقاله‌ای درباره شعرهای واقف و نیز مقاله G. Scarcia درباره میرزا شفیع شاعر معروف قرن دوازدهم که اشعار سالهای دراز وسیله تحصیل زبان فارسی بود. مقاله دیگر از جمشید گیوناشلی و همکارش به مناسبت گذشتن یکصد سال از نخستین چاپ ویس و رامین با ارزش است.

Haldane, Duncan

Islamic Bookbinding in the Victoria and Albert Museum.
London, World of Islam Festival Trust, 1983. 250p.

درین کتاب جلد های عربی، ایرانی، ترکی، هندی و ابزارهای صحافی مرسوم در ممالک شرقی معرفی شده است.

Kreyenbroek, G.

Sraosha in the Zoroastrian tradition. Leiden, Brill, 1985.
XIII, 200s. (Orientalia Rheno-Traiectina, 28).

Lowick, N. M.

Siraf XV. The coins and monumental inscriptions.
London. The British Institute of Persian Studies. 1985. 116p.

حفاریهای علمی باستانشناسان انگلیسی در سیراف چند سال انجام شد و آنچه از زیر خاک بیرون آوردند برای تاریخ گذشته آن شهر تاریخی بسیار ارزشمند است. پانزدهمین جلد از گزارش حفاری که درباره سکهها و کتیبههاست با بهترین کاغذ و چاپ و تصاویر روشن انتشار یافت.

دوره گزارشها در هفده جلد خواهد بود به این نامها: مقدمه - دوره ساسانی - مسجد - معماری بومی - ساختمانهای بازرگانی و صنعتی - ساختمانهای نظامی - قبرستانهای قرون وسطانی - دوره انحطاط سیراف - سفالهای بی‌لغاب ساسانی و اسلامی در دو جلد - سفالهای لعابدار - سرامیکهای چینی - شیشه - اشیاء فلزی - سکه و کتیبه - اشیاء کوچک سنگی - گوناگون.

در سنگ قبرهای سیراف تاریخهای ۳۶۴ تا ۷۳۵ دیده می‌شود و در آنها که از قرن چهارم هجری است نامهای ایرانی می‌بینیم که یادگار زندگی دیلمیان در آن حدود است همچون:

ارامرد، ارامرد (بی‌نقطه) (شاید هر دو ایزد مرد)، تاجویه، ماندی (?)، جوانویه، ابروز، مرد شاد. در بقایای کتیبه کوفی مسجد نام کامرو (شاید کامروز یا کامروا) و هزارسپ دیده می‌شود.

Moyen Orient et Océan Indien

Middle East and Indian Ocean, XVles Paris, Societé
d'Histoire de l' Orient. 1985.

Jean Abubin نخستین بخش است از جلد دوم این مجموعه که به مدیریت ژان اوبن منتشر می‌شود و معرفی جلد اول پیش ازین در مجله آمده است.

در شماره کنونی دو مقاله مندرج است:

۱- توصیف مسقط و عمان در سال ۱۵۸۴ بر اساس اسناد بازیافته در هلند به قلم ویلیام فلور.

۲- شایعات و اظهارات مذکور در سفرنامه ژوزف باربارو درباره ایران (سال ۱۴۸۷ میلادی).
بقلم ژان اوبن.

Naghizadeh, Mohammad

The Role of Farmer's self - determination, collective
action and cooperatives in agricultural development: A case

study of Iran. Tokyo. 1984. 355p. (Studia Culturae Islamicae No. 23).

Nawata, Tetsuo

Mazandarani

Asian and African grannatuil monual, No. 17. 45pp. Tokyo institute for the study of languages and cultures of Asia and Africa. 1984.

'Obeyd-e Zakani

The Ethics of the Aristocrats and other Statirical Works, Translated and with an Introduction by Hasan Javadi. Piedmont, Jahan Books, 1985. 132p. (Middle Eastern Series: No. 77).

حسن جوادی درین مجموعه ترجمه اخلاق الاشراف، ده فصل، صد بند، رساله دلگشا، لطایف، موش و گربه عبید زاکانی را با یادداشتهای مفیدی که موجب فهم مطالب دشوار آن برخارجیان است (و همچنین کتابشناسی) به انگلیسی زبانان عرضه کرده است و چون تاکنون این طنزپرداز بدین تفصیل به دنیای عرب معرفی نشده بود طبعاً جوادی کاری با ارزش کرده و گوشه‌ای دشواریاب از ادبیات فارسی را در دست محققان و مورخان اجتماعی نهاده است.

Rohani, Nasrin

A Bibliography of Persian Miniature Painting. Harvard, The Agha Khan Program for Islamic Architecture at Harvard University and the Massachusetts Institute of Technology. 1982. 158p.

درین کتابشناسی ۲۵۴۵ مقاله و کتاب درباره مینیاتور ایرانی معرفی و کوشش شده است که از همه زبانها باشد.

کتابشناسی به نظم الفبایی بر اساس نام نویسندگان است و در پایان فهرستی موضوعی و عنوانی درست شده است تا برای یافتن موضوعات دشواری پیش نیاید.

در پایان فهرستی هم از نمایشگاههایی که برای هنر نقاشی ایران تشکیل شده است به دست داده‌اند که بسیار مفیدست و از آن برمی‌آید که از سال ۱۹۵۱ تا ۱۹۸۱ بیش از صد نمایشگاه در شهرهای مختلف جهان تشکیل شده‌است و هنرهای ایرانی را در آن شهرها به تماشا کنندگان نشان داده‌اند. امیداست مرکز آقاخان برای معماری اسلامی بتواند همواره محققان را ازین نوع مراجع بهره‌ور سازد. از جمله تهیه فهرستی سالشماری از ابنیه ایران بر اساس مراجع ایرانی (کتابهای شهرها) یکی از کارهای بسیار ضروری است.

Sims - Williams, Ursula

Union Catalogue of Persian Serials and Newspapers in British Libraries. London, Ithaca Press, 1985. 149p.

کمیته کتابداران خاورمیانه انگلیس ابتکاری کرده و فهرست مشترک روزنامه‌ها و نشریات ادواری و سلسله‌ای فارسی موجود در همه کتابخانه‌های انگلیس را منتشر ساخته است. ۶۴۵ مجله و نشریه در آنجا هست. بطور مثال راهنمای کتاب در ده کتابخانه، سخن در هشت، یمن در هفت، اطلاعات در پنج، آرش در یک، الفبا در چهار، سروش در یک، صوراسرافیل در یک، نوبهار در یک کتابخانه.

اسدی‌پور، بیژن شماره دوم سال ۱۹۸۴ حاوی چند مقاله ادبی و تاریخی انتشار یافت. صورت نامه. [امریکا ۱۳۶۴].

حیاتی گیلانی

ضمیمه تعلق‌نامه امیر خسرو. بسی و اهتمام دکتر سید امیرحسن عابدی و دکتر سید مقبول احمد. دهلی. ۱۹۷۵. رقی. ۶۳ ص. حیاتی گیلانی در ۱۱۵۵ درگشته است.

شرف‌الدین محمدبن احمد

تاریخ گجرات، طبقات محمود شاهی. تصحیح دکتر محمود صدیقی. دهلی. ۱۹۸۴. رقی. ۱۳۴۶۴ ص.

عبدالرحمن، سید صباح‌الدین

هند از دیدگاه امیر خسرو دهلوی. ترجمه نورالحسن انصاری. دهلی. انجمن فارسی. ۱۹۸۴. رقی. ۷۲ ص.

محمود حسین (میر)

فهرست نسخه‌های خطی فارسی در انستیتوی تحقیقات علوم شرقی. دهلی. انجمن فارسی. ۱۹۸۳. ۴۴ ص.

رقی. ۲۴ ص. حاوی ۲۲ چهره به‌اسلوب کارهای اسدی‌پور. از سیاسیون و ادیبان جهان. چهره‌های ایرانی عبارت است از پروین اعتصامی، ظهیرالدوله، دکتر محمد مصدق، امیرنظام گروسی.

اقبال، جاوید

جاویدان اقبال. زنده‌رود. ترجمه و تحشیه دکتر شهیندخت کامران مقدم. (صفیاری). لاهور. اقبال اکادمی پاکستان. ۱۳۶۴. رقی. ۴۱۴ ص.

فصول پانزدهم تا هجدهم درین مجلد قرار دارد.

بلگرامی، میر عبدالجلیل

انشای جلیل (سفرنامه). به تصحیح نورالحسن انصاری. دهلی. انجمن فارسی. ۱۹۸۴. رقی. ۵۱ ص.

بیاض

مجله تحقیقات فارسی. نشریه انجمن فارسی. دهلی. ۱۹۸۴.

معرفی کتابهای تازه چاپ ایران

رقی. ۱۶۲ ص. (۳۵۵ ریال).

استیگر، رالفسی.

شیوه‌های مطالعه. ترجمه دکتر علی شکونی. تبریز. دانشگاه تبریز. ۱۳۶۴. وزیری. ۱۱۷ ص (انتشارات دانشگاه تبریز، ش ۲۷۳).

فهرست کتابشناسی

ازغندی، علیرضا

کتابشناسی عمومی تاریخ سیاسی ایران از مشروطیت تا انقلاب اسلامی ایران. تهران. انتشارات کیهان. ۱۳۶۵.

درین فهرست ۳۹۵۵ نسخه معرفی شده است در دو بخش. بخش اول تک کتابی‌ها. و بخش دوم مجموعه‌ها.

درین مجموعه نسخه‌خطی چند کتاب قدیمی از قرون ششم و هفتم هجری هم هست که عکس صفحاتی از آنها را در پایان آورده‌اند. حدود پنجاه کتابچه هم از دستورالعمل‌ها و وضع مالیاتی شهرهای ایران و ترتیب مدرسه‌های دوره مظفری و احمد شاهی درین مجموعه هست که برای تاریخ دوره قاجار اهمیت دارد.

مدبری، محمود

فرهنگ کتابهای فارسی از قرن چهارم تا ۱۳۰۰ ه. ش درباره کتابهای یکهزار ساله ادب فارسی، تهران، ۱۳۶۴. رقی. ۲ جلد (۸۲۸ ص).

مشهد. آستان قدس. کتابخانه

فهرست کتب خطی کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی. جلد یازدهم. تألیف مهدی ولایی. مشهد. ۱۳۶۴. وزیری. ۷۲۲ ص.

حاجی معرفی نسخه‌های ۱۵۸۵ تا ۱۵۹۲ در حکمت و کلام و عرفان و عقاید و ۱۶۷ تا ۲۷۸ در منطق و ۲۳۵ تا ۴۶۴ در تفسیر و علوم قرآنی.

مجموعه مقالات

افشار، ایرج (گردآورنده)

نامواره دکتر محمود افشار. با همکاری کریم اصفهانیان. جلد اول دربر گیرنده ۳۴ مقاله. تهران. بنیاد موقوفات دکتر محمود افشار یزدی. ۱۳۶۴. وزیری. ۶۶۴ ص (۱۶۰۰ ریال).

دهباشی، علی

یادنامه جلال آل احمد. تهران. انتشارات پاسارگاد. ۱۳۶۴. وزیری. ۷۳۵ ص. (جلد اول).

تسیحی، غلامحسین

نگرشی جامع بر جهان کتابشناسی های ایران. تبریز. انتشارات نیما. ۱۳۶۵. وزیری. ۳۰۶ ص (۹۰۰ ریال). کتابشناسی از کتابشناسیهاست و طبعاً مورد استفاده. بحث از آن را که فرصتی دراز و صفحاتی طولانی می‌خواهد به بعد وامی‌گذاریم.

روزنتال، فرانتس

تاریخ تاریخ نگازی در اسلام ترجمه دکتر اسدالله آزاد. مشهد. مؤسسه چاپ و انتشارات آستان قدس رضوی. ۱۳۶۵. وزیری. ۲۶۵ ص. ترجمه شدن این کتاب از واجبات بود. کاش روزنتال از زبان فارسی بهره‌ای وافی داشت و تواریخ زبان فارسی را خوانده بود و موفق شده بود که از تاریخ بیهقی و جهانگشا و مجمل‌التواریخ و تواریخ محلی مهم مثل تاریخ سیستان و تاریخ بیهق بهره برده بود. زبان ترجمه متناسب با موضوع کتاب است.

صدر، سید حسن

تکملة امل‌الآمال تحقیق السید احمدالحسینی. باهتمام السیدمحمود المرعشی قم. مکتبه آیه‌الله المرعشی. ۱۴۰۶ ق. وزیری. ۵۲۵ ص.

سیزدهمین شماره است از مجموعه «مخطوطات». سید حسن صدر (۱۲۷۲ - ۱۳۵۴) نام چهارصد و چهل تن از رجالی را که نامشان در امل‌الآمل نیامده است درین تکمله آورده است.

امیدست کتابخانه مرعشی در پایان هریک از کتابها فهرست کاملی از انتشارات پیشین خود را به چاپ برسانند تا خواستاران بتوانند در گردآوری این مجموعه از آن فهرست بهره برند.

قم. کتابخانه مسجد اعظم

فهرست نسخه‌های خطی. تألیف رضا استادی. قم. ۱۳۶۵. وزیری. ۷۲۸ ص. (۱۰۰۰ ریال).

سوز است و دانستیم که قواعد متقن جهان مادی کدام و وجهه آن حقیقت و نوادر قانون شکن این جهان کدام جلوه آست. بمدد میراث گرانبهای حکمت یونانی در مسئله اصلت صورت سراپرده زیبایی مطلق را در افق اعلاهی جهان هستی دیدیم و پذیرفتیم که مشتاقان جمال جاودان که رهسپار راه بی‌منتھائی هستند در عالم عینی و حقیقی سیر می‌کنند نه در دنیای ذهنی و موهوم و باز به کمک حکمت خسروانی برخی شکوک و شبهات را که درباره واقعیت جمال مطلق بود مرتفع ساختیم. با استفاده از طرز تفکر دانشمندان فیزیک نو ناچیزی ماده و سلطه قاهر و جهانگیر آن نوع انرژی را که فاقد اوصاف مادی بمعنی معمول در فلسفه مادی است به چشم عقل دیدیم و دانستیم که اصلت ماده بهر معنی که مراد باشد تصویر ناقص نازیبائی از جهان است که نه تنها هیچ مشکلی را علی‌الاطلاق حل نمی‌کند بلکه سنگ بزرگی در راه پیشرفت علم می‌گذارد. با تأمل در ساده‌ترین موجودات زنده دریافتیم که حیات سراسر سازماندهی و نوآوری و پیش‌بینی و هماهنگی است و لذا انرژی حیاتی امر اصیلی است مستقل از انرژی ذرات ماده اگر بی‌شعور فرض شوند و بمدد حساب احتمالات مسلم دانستیم که حتی پیدایش یک ملکول سنگین که تشکیل دهنده ابتدایی‌ترین صورت حیات است بصرف تصادف بدون دخالت علمی خارج از عالم ذرات خلاف عقل سلیم است و مورد قبول هیچ متفکر صدیقی نمی‌تواند باشد و از راه غلبه بی‌مرز و منتھای شعور ازلی را در سراسر جهان به‌شهادت وجدان دریافتیم. سرانجام با تکیه به‌مقدمات مذکور احتمال قوی بقای شخصیت انسانی را پس از مرگ بیان کردیم و با ارائه تجرد حافظه در تیره شب سرای سرانجام نور ضعیفی سراغ کردیم.

اما چنانکه در فصول سابق دیدیم اینس مقدمات نظری به‌تنهایی کسی را آماده سیر عرفانی نمی‌کند... نتیجه استدلال در بهترین فرض ممکن آرامش و قرار عقل است. ولی سیر عرفانی دهلیز عشق عرفانی است و با آن سنخیت و مناسبت دارد و همانگونه که شور

حاوی مقاله‌ها و نوشته‌هایی است که در زمان حیات آل‌احمد و پس از درگذشت درباره او نوشته شده است.

دین و فلسفه و عرفان

بیانی، علیقلی

منطق عشق عرفانی تهران-شرکت

انتشار - ۱۳۶۴ - ۲۹۴ صفحه.

کتابی است مبتنی بر مآخذ اساسی اروپائی و اسلامی و اشعار درون سوز شاعران فارسی زبان و نیززاده و برآمده است از تفکر علمی و ناشی از اطلاع کافی در فلسفه پیشینیان و آنچه در اندیشه و فرهنگ کنونی آمده.

بیانی پیش‌ازین کتاب «منطق‌ایمانیان در مارکسیسم» را منتشر ساخت و شایستگی خود را در بیان مطالب فلسفی نمود. غرض اصلی بیانی در کتاب کنونی و خلاصه عقاید او، «توصیف آن جو فکری است که اگر در ذهن کسی حاصل شود خواهد توانست معنی عشق عرفانی را درک کند و با افراد نادری از جویندگان حقیقت که در این جهان آفرینش برای خود مخاطب مهربان توانائی یافته‌اند جلیس مجلس انس گردد... من خواسته‌ام نشان دهم که آنچه بعنوان علم برای تضعیف مبانی عشق عرفانی بکار می‌برند ناشی از کم اطلاعی و گاه بی‌اطلاعی از مباحث علمی است و علم، ازین حیث که علم است علی‌الاطلاق اثر مخربی در مبانی عشق عرفانی ندارد بلکه در بسیاری از مباحث عقایدی که مبناهی عشق عرفانی است نوعی امتداد طبیعی سیر علم است... در این مرحله نیز دعوی غیب‌گوئی ندارم و هرگز ادعا نمی‌کنم سیر علم تا قیام قیامت چنین است که من دریافته‌ام... به برکت حکمت خسروانی دریافتیم که چگونه سراسر جهان عقلی از شعور و قدرت است و بکمک حساب احتمالات فهمیدیم که چگونه خدا، یا آن حقیقت ازلی ساده‌لایتنای، سبب‌ساز و سبب

موجب آن است که مقداری لغت مفید به گنجینه لغت پارسی افزوده شود. درین مجموعه حدود هزارو پانصد واژه گردآوری شده است. شاید از نظر نگاه تاریخی خارج از موضوع نباشد که همنام فاضل و علاقه‌مند خود را از یادداشتی که در سال ۱۳۳۳ راجع به یکصد واژه سیستانی در مجلهٔ نیما منتشر ساخته‌ام آگاه سازم. آن یکصد واژه را در سفری که به همگامی مرحوم ابراهیم پورداوید بدانجا رفته بودم به تشویق آن مرحوم گرد آوردم.

فتاحی قاضی، قادر

امثال و حکم کردی. تبریز. دانشگاه تبریز. ۱۳۶۴. وزیری. ۶۱۶ ص (انتشارات دانشگاه تبریز، ش ۲۶۶).

کتاب دارای سرآغازی است محققانه و پس از آن به ترتیب حروف الفبا امثال و حکم کردی با تلفظ کردی و آوانویسی و معنای آن آمده است:

شمار ضرب‌المثلهای کردی درین کتاب بالغ بر ۳۰۸۴ تاست.

سبزه‌ای، مسیب

واژه‌نامهٔ زمین‌شناسی و علوم و فنون وابسته. کرمان. دانشگاه کرمان. ۱۳۶۵. رحلی. ۲۵۱ ص.

در کتابشناسی و مآخذ نام ۱۱۹ منبع فارسی و چهار فرهنگنامه انگلیسی آمده است.

متون گهن

ابوالحسن فراهانی

دیوان. از شاعران سدهٔ یازدهم و صاحب رسالهٔ شرح مشکلات دیوان انوری. به اهتمام رضا عبدالحی. تهران. ۱۳۶۳. وزیری. ۳۴۴ ص. (۶۵ تومانی).

غزالی، محمد

منه‌اج العابدین الی جنه رب - العالمین. ترجمهٔ عمر بن عبدالجبار سعدی ساوی. مقدمه و تصحیح و تعلیق از

عشق از قرار عقل به دست نمی‌آید سیر عرفانی نیز بصرف ایمان به نتایج استدلالات حکمت‌الهی حاصل نمی‌شود. نرمدلی، درد آشنایی و زیبا پرستی شرط اصلی کامیابی در راه عشق عرفانی است... (صفحات ۲۸۱ - ۲۸۳).

بهشتی، محمد حسین

حج در قرآن. تهران. دفتر نشر فرهنگ اسلامی. ۱۳۶۵. رقمی. ۱۴۲ ص (۱۵۰ ریال).

علی بن ابی طالب (ع)

ترجمه و تفسیر نهج البلاغه. از محمد تقی جعفری. جلد شانزدهم. تهران. دفتر نشر فرهنگ اسلامی. ۱۳۶۵. وزیری. ۳۳۳ ص (۷۰۰ ریال).

تفسیر عمومی است از خطبه‌های نود و یکم تا نود و سوم.

علی بن ابی طالب (ع)

نهج البلاغه. مصوره من نسخه - مخطوطه نادره من القرن الخامس مخطوطه فی خزانه مخطوطات مکتبه آیه الله العظمی النجفی المرعشی. قم - ایران. اعده و قدم له السيد محمود المرعشی. قم. ۱۴۰۶ ق. وزیری. ۳۳۲ ص.

از نسخه‌های قدیم، مورخ ۴۹۹ و به خط حسین بن حسن بن حسین المؤدب است که بطور عکسی بر روی کاغذ گلاس نخودی رنگ چاپ شده است. انتشار نسخه‌های معتبر به خط قدیم از متون معروف برای تحقیق و مطالعه علمی ضرورت دارد.

زبان‌شناسی و فرهنگ

افشار (سیستانی)، ایرج

واژه‌نامهٔ سیستانی. تهران. بنیاد نیشابور. ۱۳۶۵. رقمی. ۱۶۴ ص. (بنیاد نیشابور، ۱۴) (۳۵۰ ریال).

کاری است درخور ارج‌گزاری. لغتهای هریک از لهجه‌های فارسی که گردآوری میشود

در ایران انتشار می‌یابد باید به فارسی نوشت و در صورت لزوم به زبان دیگر هم آورد. کما اینکه برهبریک از متون زبان فارسی که توسط دانشمندان و ادبایی که در ممالک عربی و مصر و شامات چاپ شده است مقدمه عربی انتشار یافته و این رسم و روش در ترکیه و کشورهای اروپایی هم مرسوم است. هر محقق معمولاً کار خود را به زبان ملی و گفتاری خود منتشر می‌سازد.

ادبیات معاصر

ابراهیمی، نادر

این مشغله. تهران. انتشارات روزبهان. ۱۳۶۵. رقمی. ۱۲۹ ص.
(۲۳۵ ریال).

بهار، محمدتقی (ملک الشعرا)

نغمهٔ کلک بهار. به کوشش محمود رفعت. تهران. مؤسسهٔ چاپ و انتشارات علمی. ۳۱۶۵. وزیری. ۵۶۸ ص.

حکمتی، هوشنگ (سروی)

گنج‌نامه. به کوشش نوید گویی، شیراز. انتشارات نوید، ۱۳۶۵. رقمی. ۸۰ ص.

مجموعه‌ای است از منظومه و رباعیات «سروی» که بر کاغذ عالی گلاسه و تذهیب خوب و با مینیاتورهای کار علی‌اصغر تجویدی شیرازی چاپ شده است. نمونه از رباعیات او نقل می‌شود.

در خندهٔ گل نگر که خود خندهٔ ماست
پرپر شدنش خاک پراکندهٔ ماست
خشتی که ازو سرای خود ساخته‌ایم
آئینهٔ تابناک آینهٔ ماست

صهبا، ابراهیم

دفتر صهبا. در سه جلد. تهران. ۱۳۵۸-۱۳۵۹. وزیری. ۴۵۲۸+۴۵۵۵ ص. ۶۲۴

چاپ اول جلد اول دفتر صهبا سالها پیش نشر شده بود و چاپ دوم جلد اول در

احمدشریعتی. تهران. امیرکبیر. ۱۳۶۵. وزیری. ۳۳۵ ص.

لامع، محمد رفیع بن عبدالکریم درمیان

دیوان لامع بر اساس قدیم‌ترین دستنویس موجود. به کوشش دکتر محمود رفیعی و دکتر مظاهر مصفا. تهران. ۱۳۶۵. وزیری. ۹۶+۶۹۸ ص.

دیوانی است نزدیک به شش هزار بیت (غزل و قصیده و مثنوی و رباعی) از شاعری که در قرن دوازدهم می‌زیست. دکتر مظاهر مصفا با تتبع کافی در متن دیوان و برآوردن شواهد و اطلاعات مربوط به زندگی شاعر از ابیات مقدمه‌ای در ۹۶ صفحه پرداخته و کم و کیف احوال و هنر شاعر را به نیکوویی و روشنی بر خواننده روشن ساخته است.

درمیان آبادی کوچکی است در ناحیهٔ قهستان که دکتر رفیعی از آنجاست و به ملاحظه پیوند داشتن بدانجا و با گشاده دستی این دیوان را به چاپ رسانیده است. از دیوان مطالبی که برای تاریخ قهستان مفید باشد نیز عاید می‌شود.

از شعر لامع بطور نمونه نقل می‌شود:
نیست از هستی نشان جز پیچ و تاب دیوان
هر کنار آبادی و ملک خسرابی در میان
منزل هستی به اقلیم عدم نزدیک شد

نیست در این ره بجز موج سرابی درمیان
رشتهٔ نظم سخن از یکدگر پاشیده است
بیش ازین می‌بوده فرد انتخابی درمیان
خرمن بیداد اهل جور را سوزد یقین
از فروغ عدل اگر تابد شهابی درمیان

مرغنیانی، ابی‌الحسن نصر بن حسن

محاسن الکلام و کتاب المحاسن فی النظم والنثر به کوشش و تحقیق محمد فشارکی. اصفهان. فرهنگسرای اصفهان. ۱۳۶۴. وزیری. ۱۲۷ ص.

مؤلف از دانشمندان و ادیبان قرن پنجم هجری است. کتاب از روی نسخهٔ خطی دشوار خوانی، کتاب قرن ششم، هفتم چاپ شده است. آقای فشارکی مقدمهٔ کتاب را به عربی نوشته‌اند در حالی که حتماً مقدمهٔ چنین کتابها را که

گرگان. کتابفروشی جلالی. ۱۳۶۴.
وزیری ۱۵۹ ص.
در این کتاب عکسهای خوب و چند سند
چاپ شده و از کتابهای مفید برای شناخت
منطقه گرگان است.

شهینی، حسین

چهار سو و نگرشی کوتاه بر
تاریخ و جغرافیای تاریخی تهران.
انتشارات امیرکبیر. ۱۳۶۵. وزیری.
۲۹۴ ص (۵۲۵ ریال).

طاهری، سیدرحیم

جغرافیای شهرستان میانه. میانه.
انتشارات سپید. ۱۳۶۴. وزیری. ۲۶۱
ص. (۴۰۰ ریال).
دوست گرامی آقای دکتر خواجه دهی
پزشک عزیز میانه نسخه‌ای ازین کتاب مفید را
برای ما فرستاده‌اند.
کتاب در چهار فصل است حاوی اطلاعات
جغرافیایی و اجتماعی و آمار باستانی و
تاریخچه فرهنگ و اسامی آبادیهای میانه.

وزیری، احمد علی‌خان

تاریخ کرمان. چاپ سوم. به کوشش
دکتر محمد ابراهیم باستانی پاریزی.
تهران. انتشارات علمی. ۱۳۶۵. رقمی.
دو جلد در ۹۹۸ ص (۳۶۵۰ ریال).
از کارهای اساسی و ماندگار باستانی
پاریزی است و چندان مشهور که نیازی به
معرفی ندارد.

نوبان، مهرالزمان

وجه تسمیه شهرها و روستاهای
ایران. تهران. ۱۳۶۵. رقمی. ۱۵۰ ص.
(۴۰۰ ریال).

تاریخ و سرگذشت

ادیب رضوی، سیدعلی

خاطرات یک وکیل. تهران.
۱۳۶۵. وزیری. ۱۴۶ ص. (۴۰۰ ریال).

سال ۱۳۵۸ انتشار یافته و تازه دورهٔ سه‌جلدی
آن به‌دقت مجله رسیده است.

صنها شاعری است آوازه‌مند و خوش‌دوق
و نیکو دل. بخش زیادی از اشعارش اخوانیات
و یادآور دوستیها و یادگار زندگی دوست
نوازانه اوست.

اخیراً هم مجموعه‌ای از اشعار خود را که
در رئای دوستان و شاعران و ادیبان سروده
به‌نام «یادبودها» گردآورده است که اگر
به‌مجاوب برسد گوشه‌ای و یادگاری است از تاریخ
ادبی معاصر ایران.

قضائی یزدی، عبدالرحیم

منتخبی از دیوان قضائی یزدی.
با مقدمه‌های ضیاء قریشی و محمود
رستگار. یزد. انجمن ادبی کتابخانه
وزیری. ۱۳۶۴. وزیری. ۱۸۴ ص.
از شعرای اوائل قرن سیزدهم یزدست که
دیوانش تاکنون طبع نشده بود. فواید تاریخی
این دیوان بمناسبت اشاراتی است که به‌احوال
افراد از خاندان «خوانین» یزد دارد. اهتمام
انجمن ادبی کتابخانهٔ وزیری قابل تقدیر است که
هم دیوان قضائی را منتشر ساخته‌اند و هم نام
مرحوم سید محمد علی وزیری را زنده کرده‌اند
و هم نشان داده‌اند که انجمن ادبی هنوز
پا برجاست و در راه نشر فرهنگ آماده و
خدمتگزار.

مشیری، فریدون

پرواز با خورشید. چاپ پنجم.
تهران. بنگاه مطبوعاتی صفی‌علیشاه.
۱۳۶۵. حشمتی. ۱۷۹ ص

نیست شعر دوستی که شعر مشیری را
نشاند. و چون دوستداران شعر او بسیارند
مجموعه‌های شعرش روزبه‌روز دیرپای‌می‌شود.
«پرواز با خورشید» یکی از مجموعه‌های
پرخواستار اوست.

جغرافیا و تاریخ شهرها

سیدعلی، محمدعلی

تاریخ رامیان و فندرسک.

الهی، همایون

اهمیت استراتژیکی ایران در جنگ جهانی دوم. تهران. مرکز نشر دانشگاهی. ۱۳۶۵. وزیری. ۳۴۴ ص. ترجمه است از متن آلمانی توسط خود مؤلف. و گاه اشتباههایی دارد، از جمله اینکه مؤلف تاریخ روابط سیاسی ایران با دنیا نجفقلی حسام معزی است نه حسین نجفقلی مودی (ص ۳).

سمیعی، احمد

سی و هفت سال. تهران. انتشارات شاپوریز. ۱۳۶۵. وزیری باریک ۲۲۶ ص. (۴۵۰ ریال). کتاب مفیدی است برای یادآوری و مراجعه علاقه‌مندان به تاریخ سی و هفت ایران تا ۲۲ بهمن ۱۳۵۷. کتاب مورد اقبال عمومی قرار گرفت و در چند روز همه نسخه‌های آن فروش رفت. از ذوق و هنر سمیعی جزین انتظاری نبود.

شیرازی، علیرضابن عبدالکریم

تاریخ زندیه (جانشینان کریم‌خان زند). مقدمه و تصحیح ارنتس بیئر، ترجمه مقدمه دکتر غلامرضا وره‌رام. تهران. نشر گستره. ۱۳۶۵. وزیری. ۱۴۴ ص. (۴۲۵ ریال).

کتاب از روی چاپ ۱۸۸۸ هلند تجدید چاپ شده است. در ملاحظه اجمالی این نکته‌ها به‌نظر رسید.

* اسم مؤلف را باید روی جلد علیرضا بن عبدالکریم شیرازی نوشت نه «ابن عبدالکریم علی رضا شیرازی» که در خطبه آمده و بعضی از مؤلفان به‌تواضع و برای احترام به‌پدر نام پدر را برنام خود پیش می‌گذاشته‌اند.

* اکسیر التواریخ درست است نه اکثری— التواریخ ص (۲۵ و ۱۴۴).

* جوپار درست است نه «جوپا» (ص ۱۵۸ و ۱۴۲).

* گندمان درست است نه کندمان (ص ۷۸، ۱۴۳).

* اگر «گروس» به‌همین صورت ضبط

شده بود دیگر ارجاع دادن از کروس به کروس موردی نداشت. کروس کروس است. نه کروس.

* نیشابور در آهنگهای موسیقی نام اماکن حساب نمی‌شود و خراسان و جزآن.

* در متن صفحه ۶۷ ذکر شده «گله‌دار

و سناسیر و سیورغان» و در حاشیه آمده است «ناحیه در منطقه لار که ظاهراً اطلاع دقیقی امروزه از آن در دست نیست». اگر به‌کتاب جغرافیا و اسامی دهات کشور (اسفند ۱۳۲۹) و هر مرجع جغرافیایی دیگر مراجعه شده بود معلوم می‌شد که سناسیر غلط و «شنائیز» درست است که مصحح آلمانی دریافته و به‌چاپ کنونی وارد شده است. کلمه «سیورغان» ممکن است تحریف یا تصحیف فیشور و چغان (یعنی نام دو محل) باشد.

کربلائلی، شیخ حسن

قرارداد رژی ۱۸۹۵ م یا تاریخ انحصار دخانیات در سال ۱۳۵۹ ه. ق. تهران. ۱۳۶۱. رقی. ۱۵۴ ص.

کمال، عزیزالله (سپهد)

گوشه‌ای از خاطرات. تهران. ۱۳۶۱. رقی. ۱۷۵ ص. (۲۵۰ ریال).

ناطق، ناصر

ایران از نگاه گوینو. تهران. موقوفه دکتر محمود افشار. ۱۳۶۴. وزیری. ۱۴۷ ص (۲۵۰ ریال).

تلخیصی است از عقاید گوینو راجع به ایران برگرفته از کتابهای مختلف او.

نجاتی، غلامرضا

جنبش ملی شدن صنعت نفت ایران و کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲. تهران. شرکت انتشار. ۱۶۴. وزیری. ۵۲۸ ص. شاید گویاترین و منظم‌ترین کتابی باشد

در زبان فارسی که جریانهای سیاسی و وقایع دو سال حکومت دکتر مصدق را، البته با علاقه مثبت نسبت به‌آن جنبش، با آوردن بعضی اسناد و اطلاعاتی که تاکنون در کتاب دیگری عنوان نشده عرضه داشته است.

شناس ایرانی و بررسی شاهکار ریاضی اوتذکره الاحباب فی بیان الحساب. تهران. مؤسسه نشرهما. ۱۳۶۴. وزیری. ۱۵۵ص.
 قربانی در تاریخ ریاضیات ایرانیان متخصصی بی‌بدیل و علاقه‌مندی عاشق است. کتابهای پیشین او: دو ریاضی‌دان ایرانی و شمه‌ای دربارهٔ عددهای متحاب (۱۳۴۷)، ریاضی دانان ایرانی از خوارزمی تا ابن‌سینا (۱۳۵۵)، کاشانی نامه (۱۳۵۵)، نسوی نامه (۱۳۵۱)، بیرونی نامه (۱۳۵۳)، تحریر استخراج الاوتار (۱۳۵۵) هریک یادگاری است ارجمند از فضل و اطلاع و دقت علمی مؤلف، و اینک فارسی نامه نمونه‌ای است دیگر از آثار این مؤلف دانشمند در چهار بخش: احوال و آثار کمال‌الدین فارسی، تعریف و تاریخچهٔ عددهای مستحاب، بررسی مقالهٔ ثابت‌بن‌قره، بررسی رسالهٔ تذکره الاحباب فی بیان الحساب.

نشریات ادواری

معارف

ویژه نامهٔ فخرالدین رازی

بمناسبت هشتصدمین سال درگذشت فخرالدین رازی همه مقالات نخستین شمارهٔ دورهٔ سوم مجلهٔ معارف دربارهٔ آن دانشمند فیلسوف و کلامی است. هشت مقالهٔ نوشتهٔ ایرانیان است (احمد طاهری عراقی - نصرالله پورجوادی - عباس زیریاب - بهاء‌الدین خرمشاهی - محمد تقی دانش پژوه - اصغر دادبه - حسین معصومی همدانی - کامران فانی) و سه مقاله ترجمه از نوشته‌های روزه آرنالدز و یکی ترجمه از نوشته‌های ژرژ قنوتی و یکی ترجمه از نوشته‌های گی‌مونو. بی‌مناسبت نیست که درینجا یادى از کتاب «شرح حال و زندگی و مناظرات امام‌فخر الدین رازی» تألیف رضامایل هروی دانشمند افغانی بشود که در سال ۱۳۴۳ در ۳۷۳ صفحه در کابل به‌چاپ رسیده است و ظاهر آن نویسندگان مجلهٔ معارف بدان نگاهی نکرده‌اند. مقالهٔ

مؤلف نظامی و بنابر معرفی نامهٔ اول کتاب عضو شورای مرکزی سازمان مخفی افسران باسیونالیست در دوران حکومت مصدق و پس از ۲۸ مرداد مدت شش ماه زندانی و سه‌سال تبعید بوده است.

کتاب در دو کتاب بخشى بندى شده:

۱- جنبش ملی شدن.

۲- کوتای ۲۸ مرداد.

کتاب اول در سه فصل: فصل ۱- از امتیاز نامهٔ داری تا رد مقاله نامهٔ قوام - سادچیکف، طبعاً تاریخچه‌ای است که برای ورود در مطلب و آگاهی از گذشته لازم است مؤلف درین قسمت گاه به‌گاه مآخذ خود را برشمرده است. فصل ۲- جنبش ملی شدن حاوی ضبط وقایع و توضیح حوادث است تا پایان قیام سی تیر. فصل ۳- دورهٔ دوم زمامداری دکتر مصدق را دربر دارد.

کتاب دوم نیز در سه فصل است: فصل ۱-

کودتای ۲۸ مرداد - فصل ۲- شناختن

کودتاچیان و طرز اجرای کودتا - فصل ۳-

صفحه‌ای سیاه از تاریخ ایران.

بعضی از ضامم کتاب تازگی دارد و از آن جمله است آنچه یادداشت و وصیت‌نامه سرگرد دکتر علمیه نام دارد. سرگرد علمیه در واقعهٔ ۲۵ مرداد بازپرس فرمانداری نظامی و بازجوی دستگیر شدگان در آن واقعه بود.

ولایتی، علی‌اکبر

مقدمهٔ فکری نهضت مشروطیت.

تهران. دفتر نشر فرهنگ اسلامی. ۱۳۶۵.

رقعی. ۱۹۳ ص. (۲۰۰ ریال).

در دو فصل: بررسی زمینه‌های فکری پیش از مشروطیت، بازشناسی مقدمات و زمینه‌های فکری مشروطیت.

تاریخ علوم

قربانی، ابوالقاسم

فارسی نامه. احوال و آثار کمال‌الدین فارسی ریاضی دان و نور

نشر دانشگاهی، ۱۳۶۴. وزیری، ۲۲۶
ص (۵۰۰ ریال).

در دو بخش است: ویژگیهای تولیدی
آواهای فارسی، ویژگیهای توزیمی و آواهای
درسی. کتابی است با زمینه‌ای کاملاً علمی و
بر مبنای موازین تازه علم آواشناسی و در
زبان فارسی تازگی دارد.

۲

**A Cours in Colloquial
Persian (For Foreigners). Book
1. Tehran 1977.**

از انتشارات دانشگاه تهران است برای
آموزش فارسی بدانشجویان خارجی.

۳

**The Arrangement of seq-
mental Phonemes in Farsi.
Tehran. University of Tehran,
1977. 184 p.**

مرحوم سمیدنفیسی در مجله ایران امروز مورد
استفاده آنان بوده است.

کنوگاو

از انتشارات شرکت مؤلفان و
مترجمان ایران. تهران - بهار ۱۳۶۵
- وزیری - ۱۵۲ ص. ۳۵۰ ریال.
حاوی چند مقاله است از معاصران و
اشعاری از شاعران پیشین و کنونی. در بالای
سرسطرها نام این مجموعه «کتاب آفتاب»
چاپ شده است.

**سه نگارش در زبانشناسی
از یدالله ثمره**

۱

آوا شناس زبان فارسی. آواها
و ساخت آوایی هجا. تهران. مرکز

لیلی و مجنون

سروده نظامی - خط کیخسرو خروش - تصحیح و مقدمه خسرو زعیمی
تذهیب محمد باقر آقامیری - چاپ سیرنگ

خسرو زعیمی یکی دیگر از کتابهای زیبای داشتنی را منتشر ساخت. باینکه
کاغذ و وسایل چاپ نیست و دقت در تذهیب کتاب هنر چاپ کاستی یافته است،
پرداختن این کتاب سزاوار آفرین است.

بها: ۳۰۰ تومان

توضیح: در صفحه ۶۵۳ متأسفانه نام محتشم‌الدوله به اشتباه
محتشم‌السلطنه چاپ شده است. از خوانندگان خواهشمندیم اصلاح
فرمایند.